

A. BADIOU ANKSTYVOJI SUBJEKTO TEORIJA IR KOVINGO SUBJEKTO IŠKILIMAS*

Kasparas Pocius

Vytauto Didžiojo universiteto
Filosofijos ir socialinės kritikos katedra
V. Putvinskio g. 23-604, LT-44243 Kaunas
E. paštas godfish2000@gmail.com

Santrauka. Šiame straipsnyje nušviečiamos ankstyvojo Alaino Badiou filosofinės kūrybos laikotarpio politinės sampratos, siejant jas su jo formavimuisi reikšmingų filosofų, politinių teoretikų ir praktikų – Hegelio, Lenino ir Mao Dzedongo – veikalų interpretacijomis. Šių autorių suformuluotos ir politiniais veiksmais patvirtintos idėjos Badiou leidžia, viena vertus, kritikuoti kitų poststruktūralizmo teoretikų, pirmiausia – Deleuze'o ir Guattari, kuriamas pasipriešinimo šiuolaikinei galiai teorijas, kita vertus – pagrįsti savitą subjekto sampratą, iš dalies lėmusią šiuolaikinio politinio subjekto studijų atgimimą ir suklestėjimą paskutiniame XX a. dešimtmetyje. Keliama hipotezė, kad teorinė veikla ir politinė patirtis Badiou leidžia kurti originalių besipriešinančio subjekto figūrą, kritišką ne tik galios, bet ir kai kurių pasipriešinimo jai strategijų atžvilgiu.

Pagrindiniai žodžiai: Badiou, subjektas, skilimas, periodizacija, spirale

Šiuolaikinėje politinės filosofijos panoramoje svarbi vieta tenka prancūzų filosofo Alaino Badiou idėjoms ir sampratom. Šis filosofas, matematikas, dramaturgas ir politinis aktyvistas, kritiškai persvarstydamas esmines struktūralizmo bei poststruktūralizmo socialines ir politines teorijas, savo darbais papildė kairiosios postmarksistinės minties arsenalą, o jo siūlomos idėjos leidžia apsvarstyti naujas politines pasipriešinimo galias praktikas.

Vakarų akademiniam pasaulyje (dėl gausių vertimų į anglų kalbą) per pasta-

ruosius dvidešimt metų Badiou kartu su Jacques'u Ranciere'u ir Slavojumi Žižeku tapo vienu įtakingiausių kairiųjų mąstytojų – jo filosofijai, netgi atskiroms sampratom skiriamos konferencijos, monografijos ir straipsnių rinkiniai. Lietuvoje jo idėjos kol kas plataus susidomėjimo nesusilaukė, jis dažnai pristatomas greta kitų autorių, o ir kontekstai, kuriuose jis minimas, nepaprastai skiriasi (e. g. A. Žukauskaitės, K. Jonučio tyrinėjimai). Šiame straipsnyje aptarsime ankstyvojo Alaino Badiou angažavimosi politinei filosofijai laikotarpio, kurio pradžia apytiksliai sutampa su 1968-ųjų politiniais įvykiais Prancūzijoje, o pabaiga – su jo svarbiausio veikalo *Būtis ir įvykis* pasirodymu 1986 metais, svarbiausias sąvokas, jų atsiradimo istorinį ir teorinį kontekstą.

* Straipsnis parašytas vykdant Lietuvos mokslo tarybos remiamą projektą „Alaino Badiou subjekto samprata šiuolaikinės politinės filosofijos kontekste“ (sutar ties Nr. 09.3.3-LMT-K-712-02-0170).

Badiou prieš anarchistus: Gilles'io Deleuze'o geismo sampratos kritika

Pradėdami svarstyti Badiou politinės teorijos sampratą negalime išvengti minties, kad šio filosofo idėjos ir koncepcijos leidžia galvoti apie dvi 1968-ųjų pavasario „mažosios revoliucijos“ Prancūzijoje puses, vieną iš kurių sudarė anarchistiškai nusiteikę studentai ir jaunimas, siekę išsilaisvinti iš vartotojiškos visuomenės (ir dažnai šeimos) varžtų, o kitą – streikuojantys fabričių darbininkai ir prie jų besišliejančios trockistinės ar maoistinės partinės grupelės. Visgi tarp kovotojų būta reikšmingų konfliktų ir įtampų, kurios neprasidėjo ir nesibaigė 1968-aisiais, o buvo paremtos istoriniais, teoriniais, praktiniais ir strateginiais skirtumais. Galima teigti, kad šie dažniausiai pačių judėjimų viduje esantys, imanentiški skirtumai egzistuoja iki dabar; jie lemia šiuolaikinės politinės teorijos ir socialinių judėjimų veiklos dinamiką. Badiou mąstymą stipriai veikė jo dalyvavimas 1968-ųjų Prancūzijos politiniuose įvykiuose; priklausymas prancūzų maoistų politinei organizacijai, leidęs pažinti tai, ką, skirtingai nei kalbant apie Gilles'io Deleuze'o ir Félixo Guattari filosofiją, galima vadinti „kita geismo puse“ – fabričių darbininkų ir nelegalių imigrantų kovas. Rizikuodamas supaprastinti ar netgi vulgarizuoti šias skirtis, pabandysiu jas įvardyti kaip priešpriešą tarp Deleuze'o ir Guattari pasipriešinimo sampratos ir Badiou revoliucinio politinio subjekto sampratos.

Kaip sako pats Badiou, 1968-ųjų politiniai neramumai jam tapo tuo, kuo būsimajam apaštalui Pauliui tapo kelias į Damaską. Niekad kairiųjų pažiūrų neslėpęs, bet matematikos studijas mieliau nei politiką

rinkęsis filosofijos profesorius 1969 metais su bičiuliais subūrė maoistų intelektualų grupelę UFCML, išsiskyrusią daugiau teorinėmis nei praktinėmis intervencijomis. Kaip Badiou teigia savo knygoje *Etika*, jo maoistinio laikotarpio laikysenai, kaip ir visai prancūzų maoistų politikai tarp 1966 ir 1976 m., buvo būdinga ištikimybė ne vienam, bet dviem įvykiams – kultūrinei revoliucijai Kinijoje ir 1968-ųjų gegužei (Badiou 2001: 42). Prieštarai visame pasaulyje iki šiol vertinami Kinijoje Mao Dzedongo valdymo laikotarpiu vykę procesai – ypač ilgasis žygis ir kultūrinė revoliucija, taip pat ir konfliktas su SSRS – įkvėpė tam tikras prancūzų kairiųjų grupes radikalizuotis savanoriškai įgyvendinant kultūrinės revoliucijos idėjas (bendraujant su fabričių darbininkais bei valstiečiais ir iš jų mokantis).

Viena iš tam metui būdingiausių takoskyrų yra Badiou takoskyra su Deleuze'u, vėliau aptarta jo prieštarai vertinamoje knygoje *Deleuze'as: būties klegesys* (Badiou 2000). Ontologines šių filosofų takoskyras savo tekstuose nagrinėja tokie autoriai kaip Claytonas Crockettas ir Audronė Žukauskaitė (Crockett 2013; Žukauskaitė 2011), o man įdomesnė politinė dviejų vienoje aukštojoje mokykloje dėščių profesorių konfrontacija. Badiou mini, kad sykį su savo bendraminčių kovotojų „brigada“ net buvo įsiveržęs į Deleuze'o paskaitą. Savo priešišumą jis aiškina taip: „Tokiam maoistui, kaip aš, Deleuze'as, filosofišškai įkvėpęs tuos, kuriuos mes vadinome „geidžiančiais anarchistais“, buvo priešas – juolab kėlęs grėsmę dėl to, kad priklausė judėjimui, ir dėl to, kad jo kursas buvo vienas lankomiausių universitete“ (Badiou 2000: 2). Vargu, ar tokį priešišumą galima aiškinti asmeninėmis priežastimis

ar konkurencija. A. Beldenas Fieldsas savo studijoje apie Prancūzijos maoistus teigia, kad maoistų grupės nedalyvavo Sorbonos universiteto studentams, tarp kurių dominavo anarchistinės pakraipos kovotojai, Paryžiaus centre statant barikadas, tapusias naujosios pasipriešinimo politikos simboliu. Pasak Beldeno Fieldso, šios grupės „teigė, kad tikrą revoliuciją turi sukelti darbininkai ir kad jiems nedalyvaujant konfrontacija būtų beprasmė. [Maoistai] ragino studentus eiti į fabrikus ir darbininkų klasės gyvenamuosius rajonus, o ne statyti barikadas Lotynų kvartale“ (1988: 93). Šiuos skirtumus ir priešpriešas tarsi vainikuoja Badiou prisipažinimas anksčiau minėtoje knygoje apie Deleuze'ą, kad tuo metu Deleuze'o priėjimą spontaniškiems politiniams judėjimams, jo „laisvų erdvių“ teoriją ir neapykantą dialektikai – visa tai, ką buvo galima vadinti gyvenimo filosofija, jis laikė „fašizmu“ (Badiou 2000: 2).

Savo priešiškuoju Deleuze'o ir Guattari politinei teorijai Badiou labiausiai išreiškia dviejose itin kritiškose garsiausių Deleuze'o ir Guattari veikalų – *Antioidipas* ir *Tūkstantis plokštikalnių* – recenzijose, bet galima teigti, kad šis priešiškuumas, nuolatinis neakivaizdus ginčas su Deleuze'u atsispindi ir kituose ankstyvojo laikotarpio tekstuose.

Simptomiška, kad pirmojoje recenzijoje *Srautas ir partija*, rašytoje vos nyslūgus revoliucinių metų įkarščiui, Badiou labiausiai siekia pristatyti savo paties ginamas maoistines nuostatas, o apie recenzuojamą knygą *Antioidipas* tik užsimena. Kita vertus, siekiant aktualinti tuometinę Badiou kritiką ir išsiaiškinti, kokią alternatyvą jis siūlo Deleuze'o ir Guattari „revoliucinio geismo“ strategijoms, reikia nuardyti (dekonstruoti) didelę dalį ideologinio recenzijos balasto ir sutelkti dėmesį į keletą esminių momentų.

Deleuze'as ir Guattari, *Antioidipe* apmąstydami tuometinius pokyčius politinėje teorijoje ir praktikoje, kuria geismo ontologiją: pasak jų, socialines permainas generuoja ir už politinius virsmus yra atsakingos geismo mašinų veikiamos socialinės jėgos, kurios vėlyvajame kapitalizme priešinasi kapitalo ir valstybės kuriamiems organizacijos ir stratifikacijos mechanizmams. Esminė šių jėgų veikimo kryptis – siekis išsilaisvinti deteritorizuojant kapitalistinės visuomenės struktūrą, prasiveržti anapus jos. Tikimasi, kad šią struktūrą paralyžiuos geismo srautai, veikiantys nedialektiniu būdu – kalbama ne apie „molinių“ (stratifikuojančių) priešpriešų ir prieštaravimų (pavyzdžiui, klasių kovų) kūrimą ir puoselėjimą, o apie „molekulinius“ nutekėjimus (kai atmetama stratifikacija, organizacija, stengiamasi išsilaisvinti iš disciplinuojančios šeimos ir valstybės). Tokią teoriją buvo lengva susieti su minėtųjų įvykių metu aktualia vėl tapusia anarchistine politika, spontaniškais studentų pasipriešinimo veiksmis, subkultūrų ir kontrkultūros dinamika, discipliną ir kontrolę praktikuojančių institucijų atmetimu, seksualine revoliucija.

Viena iš esminių priežasčių, dėl kurių Badiou kritikuoja Deleuze'o ir Guattari politinę teoriją, yra jų bandymas revoliucinį įvykį (kalbama apie 1968-ųjų gegužę) vertinti kaip tai, ko neįmanoma iš anksto numatyti. Kaip sako Deleuze'as ir Guattari (2000: 377), revoliucinio įvykio metu tampa sunku nuspėti,

kaip realizuojamas revoliucinis potencialas, koks jo ryšys su išnaudojamomis masėmis ar „silpniausiomis“ tos sistemos „grandimis“. Ar šios masės ar grandys veikia savo pačių vietose, pasiremdamos tokia priežasčių ir tikslų sankloda, kuri leidžia atsirasti naujam sociumui, ar, priešingai, būtent staigaus ir

netikėto pertrūkio – geismo pertrūkio – vieta ir veikėjai suardo tas priežastis ir tikslus bei sugriauna visuomenę, atverdamos kitą jos pusę.

Čia pat Deleuze'as ir Guattari suskirsto revoliucionierius į dvi grupes, kurių skirtumus galime atpažinti ir stebėti naujųjų socialinių judėjimų politinėje praktikoje – pajungtas grupes ir grupes-subjektus. Pajungtų grupių geismas yra „numatytas priešasčių ir tikslų sanklodos“ ir jis pats sukuria „makroskopinių santykių sistemą, nukreiptą į didelius suverenumo agregatus“, o vienintelė grupių-subjektų „veikimo priežastis yra priežastingumo suardymas – revoliucinė pabėgimo linija“ (Deleuze, Guattari 2000: 377). Autorių nuomone, netgi tokiu atveju, jei galima – ir būtina – numatyti objektyvius pasipriešinimo veiksnius, pavyzdžiui, silpnąsias sistemos grandis, už minėtus pertrūkius atsakingas tik geismas ir jo proveržis (Deleuze, Guattari 2000: 377).

Atrodo, Badiou nujaučia kartu su kitais maoistais galįs būti priskirtas prie pajungtų grupių, todėl stengiasi priešintis Deleuze'o ir Guattari kategorizacijoms ir kritikuoti jų siūlomas politines strategijas. Smarkiausiai recenzijoje *Srautas ir partija* jis atakuoja būtent staigaus ir netikėto pertrūkio sampratą, kildindamas iš jo visą antioidipiško geismo genealogiją. Jis retoriškai klausia, ar galima 1968-ųjų įvykius įsivaizduoti kaip nuspėjamus. „Kas turėjo juos nuspėti? Kas nežino, kad nenuspėjamumas yra konstitutyvus, esminis istorinės 1968-ųjų jėgos komponentas?“ (Badiou 2012: 173). Bandydamą atsieti revoliucinį pokytį nuo dialektikos, racionalumo, susieti jį išimtinai su vitalistinėmis, irracionaliomis žmogaus galiomis ir tapsmis Badiou laiko pavojinga tendencija – ją įkvepia B. Spinozos, F. Nietzsche'ės, A. Bergsono ir kitų filosofų

sampratos, kurias savo tekstuose naujai ir savitai perteikia Deleuze'as. Todėl Badiou, būdamas racionalizmo, matematinio proto ir kovingo subjektyvumo šalininkas, dar iki minėtųjų gegužės įvykių užsiėmęs matematikos studijomis, jaučia pareigą duoti atkirtį Deleuze'o ir Guattari teorijoms ir randa atramą ne filosofų, o revoliucijos teoretikų – Vladimiro Lenino ir Mao veikaluose.

Remdamasis Mao, jis bando konceptualizuoti masių ir partijos kaip revoliucinio subjekto vaidmenį revoliuciniame procese. Badiou teigia, kad maoistai „jau kuris laikas nebetapatina racionalumo su analitiniu nuspėjamumu“. Jis teigia, kad istorinį proveržių objektyvumą įtvirtina dialektinė pirmenybė praktikai. „Istoriją kuria ne sąvokos, o masės“ (Badiou 2012: 173). Jis teigia, kad anapus sąvokų, strategijų ir organizacijų esama to, į ką neatsižvelgiama konceptualizuojant istorinius pokyčius, kas laikoma jų liekana. Taigi, Badiou istorinių pokyčių akivaizdoje pirmenybę teikia masėms ir jų kovos bei pasipriešinimo praktikoms. Revoliucinės praktikos negimsta nei profesorių kabinetuose, nei studentų barikadose. Jos visada kuriamos anapus – kasdieninėse kapitalizmo sąlygomis gyvenančių visuomenių ir individų kovose prieš išnaudojimą, priespaudą, už savivertę ir orumą. Teigdamas, kad šios praktikos teorijos atžvilgiu tampa pertekliumi, Badiou paneigia ne tik Deleuze'o ir Guattari revoliucijos kaip „neracionalaus proveržio“ sampratą, bet ir ortodoksinę marksistinę istorinio materializmo versiją, pagal kurią priežastis (pakankamas darbo jėgos ir jos potencialo išsiplėtojimas, kai jos nebetenkina esamos sąlygos) būtinai turi turėti pasekmę (vesti į revoliuciją). Revoliucija yra nenuspėjamas, bet racionalus proveržis: pasak Mao, sukilti prieš reaccionierius yra

racionalu. Akcentuodamas galimybę konceptualizuoti tai, kas nenuspėjama, šiame tekste Badiou numato savo aleatorinio materializmo sampratos plėtotę *Subjekto teorijoje*, kurią, kaip manoma, vėliau perima ir knygoje *Susidūrimo filosofija* išplėtoja Louis'as Althusseris. Kita vertus, siedamas Deleuze'ą ir Guattari su I. Kantu, Badiou atveria galimybes nedialektinio mąstymo kritikai: galima teigti, kad, siedami revoliucinę praktiką su naujosiomis kasdienybės praktikomis, su kontrkultūros dinamika ir skirtumų įtvirtinimu, *Antioidipo* autoriai išleidžia iš akių ne tokią kūrybingą, bet ne mažiau žūtbūtinę darbo jėgos pasipriešinimo plotmę. Kalbėdami apie geismo kuriamą konsistencijos plokštumą, jie tarsi formuoja kantiškąją „fenomeno“ plotmę, kurioje priešintis priespaudai gali tik aktyvios grupės-subjektai, besiburiantys autonominėse erdvėse ar socialiniuose tinkluose, laisvai besijaučiantys tik socialiniuose burbuluose. Badiou, negalėdamas susitaikyti su minėtų autorių atsisakymu konceptualizuoti kovų universalumą, siekti visų engiamų grupių įtraukimo į kovos už išsilaisvinimą procesą, apibūdina jų siūlymą ironizuodamas kantiškąjį imperatyvą „visada veik taip, kad tavo kovų maksima būtų griežtai partikuliari“ ir „griežtai kalbant, nebūtų niekam svarbi“ (2012: 179, 180). Kaltindamas juos jis nurodo į socialinių kovų „noumeną“ – dirbančiųjų klasę, kuri, siekdama išsilaisvinti iš kapitalistinio išnaudojimo ir valstybinės galios jungo, kartu yra ir tai, ką Deleuze'as ir Guattari įvardija „pasigendama liaudimi“. Negalėdama susitaikyti su ją engiančiomis galios struktūromis, ši liaudis taip pat dažnai išlieka nepasiekiamą, svetima ir už savo skirtumus kovojantiems „mažosios politikos“ dalyviams nepažįstama terpe. Badiou, skirtingai nei Deleuze'as, sekdamas Lenino

ir Mao principais, siūlo remtis masėmis ir kurti jų strategijas atspindintį politinį subjektą – partiją.

Hegelis ir nedogmatinė Lenino revoliucijos paradigma

Nors vėlesniuose savo veikaluose Badiou atsisakys pernelyg ortodoksiško marksistinio žargono, partijos kaip revoliucinių kovų subjekto vaidmens iškėlimas ankstyvuosiuose jo tekstuose pateisinamas kovingu įkarščiu. Remdamasis Mao, jis smerkia geismo ir tapsmo sampratomis grindžiamos Deleuze'o ir Guattari politikos sampratą ir siūlo imtis valstybės problemos. Badiou mases mato kaip jėgą, tarp kurios ir valstybės kyla prieštaravimai, kuriems besiplėtojant sunaikinama valstybė arba, jei valstybė užvaldo mases, leidžiama formuoti buržuazinei valstybei. Akivaizdžiai kritikuodamas tiek Sovietų Sąjungos, tiek Vakarų ortodoksines komunistų partijas dėl jų suburžuazėjimo, Badiou kuria partijos kaip politinio subjekto, gebančio artikuluoti socialinius prieštaravimus ir skilimus, teoriją. Trumpai reziumuojant galima teigti, kad klasiniai prieštaravimai – buržuazijos ir proletariato skilimas – privalo suskaldyti ir pačią partiją, kurios kovingieji elementai savo ruožtu privalo būti pasiruošę revoliucijai, o jos metu nykstant klasiniams prieštaravimams išnykti patys. Čia Badiou remiasi Lenino straipsniu, parašytu Spalio revoliucijos išvakarėse: jame Leninas prieštarauja revoliucijos atidėliojimui iki steigiamojo susirinkimo ir siūlo sukilti iš karto; kitaip revoliucija pralaimės. Būdamas strategas, Leninas remiasi karo išsvargintų valstiečių sukilimo argumentu ir priešina nekantrių masių reikalavimus revoliucionierių troškimui atidėti naują revoliuciją iki demokratinio susirinkimo. „Istorija nedova-

nos delsimo revoliucionieriams, kurie galėjo nugalėti šiandien (ir tikrai nugalės šiandien), rizikuodami daug prarasti rytoj, rizikuodami prarasti viską“ (Lenin 1964: 235).

Tokių neortodoksinio mąstymo proveržį Lenino minties tyrinėtojai sieja su jo veikla Pirmojo pasaulinio karo pradžioje, kai nusivylęs savųjų valstybių pusę palaikančių Antrojo internacionalo narių išdavystė jis imasi studijuoti Georgo Wilhelmo Friedricho Hegelio *Logikos mokslo*. Lenino užrašai, daryti skaitant šį veikalą, leidžia spręsti, kad Hegelio sampratos ir jų materialinė interpretacija jam buvo svarbi kuriant revoliucines strategijas atitolstant nuo Antrojo internacionalo marksistinės doktrinos. Kaip teigia prancūzų filosofas Michaelis Löwy, iki 1914-ųjų Leninai, kaip ir kiti Antrojo internacionalo veikėjai – Kautskis, Plechanovas ir kt. – kėlė objektyvumą aukščiau subjektyvumo, neatsiejo istorijos nuo gamtos dėsnių ir evoliucijos teorijos, laikėsi linijinio istorinio kauzalumo perspektyvos (Löwy, cit. iš: Anderson 1995: 149). Verta aptarti keletą Hegelio sąvokų, kurias savaip interpretavo Leninai.

Viena tokių – praktinės idėjos sąvoka, kurią Hegelis sieja ne tik su teorine gėrio idėja, bet samprotauja apie praktiką ir veiksmą: nuo sintetinio pažinimo prie gėrio idėjos veda praktikos ir veiksmo sąvokos (Hegel 2010: 729). Tai leidžia Leninui ne tik ignoruoti teorinę (idealistinę) gėrio idėją, bet taip pat Hegelio praktikos ir veiksmo sampratą materialistiškai susieti su garsiąja Marso 11-ąja teze apie Feuerbachą. Savajame Hegelio *Logikos mokslo* konspekte Leninai rašo: „Žmogaus pažinimas ne tik reflektuoja objektyvų pasaulį, bet ir jį kuria“ (1973: 212). Kaip sako Lenino minties tyrinėtojas Kevinas Andersonas, šis teiginys skamba išties kitaip nei teiginiai, išdėstyti 1908-ųjų

veikale *Materializmas ir empiriokriticizmas*, kur buvo teigiama, kad pažinimas tik leidžia reflektuoti pasaulį, bet ne jį kurti.

Hegelis (2010: 729) *Logikos moksle* apie teorinio ir praktinio pažinimo santykį kalba taip:

Kalbant apie teorinę idėją subjektyvi sąvoka, kaip savo paties apibrėžimo stokojantis universalumas, stovi priešais objektyvų pasaulį, iš kurio prisiima sau apibrėžtą turinį ir užpildą. Bet kalbant apie praktinę idėją, būtent tai, kas yra aktualu, priešinasi tam, kas yra aktualu; bet užtikrintumas savimi, kuris būdingas subjektui, apibrėžtam savyje ir sau, yra tikras savo paties aktualumu ir pasaulio neaktualumu.

Leninas pastebi, kad nesavarankišką sąvoką čia keičia subjektas, ir teigia, kad „pasaulis žmogaus netenkina, ir jis nusprendžia jį pakeisti savo veikla“ (1973: 213). Andersonas šią Lenino mintį interpretuoja kaip teiginį, kad gyvas žmogiškasis subjektas, atsidūręs aktualaus pasaulio priešpriešoje, tampa toks užtikrintas savo paties aktualumu, kad paneigia egzistuojantį socialinį pasaulį. Todėl, kaip sako Leninai, revoliucijai būtinas savo aktualumą įsisąmoninusio subjekto iškilimas (Anderson 1995: 81). Tokia idealistinė subjekto samprata leidžia Leninai filosofijai atitrūkti nuo Antrojo internacionalo deterministinės doktrinos ir to, ką jis pats vadino vulgariuoju materializmu.

Toliau Leninai savo apmąstymus perkelia į socialinę sferą ir kalba apie priešybių vienybę – šią sąvoką iš jo vėliau perims ir Mao, ir Badiou. Savojoje *Logikos mokslo* santraukoje Leninai kalba apie daugia-briaunį, save plėtojantį konkretų totalumą, kuris kartu yra ir skirtingų esinių ir impulsų suma – „priešybių vienybė“, jame atsiranda iš vidaus jam besipriešinančių tendencijų,

tarp kurių ima plėtotis kova. Tačiau netgi prasidėjus šiai kovai besigrumiančias puses sieja tarpusavio vienybė ir santykiai. Tokiai kovai besiplėtojant nugalėjusioji pusė sukuria perėjimą į naujesnę ir labiau išplėtotą formą. Kitame lygmenyje plėtojasi ir nauji prieštaravimai. Savo santrauką Leninas baigia tokiais žodžiais: „Trumpai tariant, dialektiką galima apibrėžti kaip priešybių vienybės doktriną. Taip užčiuopiamas dialektikos branduolys“ (1973: 223).

Prie Hegelio dialektikos Leninas dar sykį grįžta savo straipsnio *Dialektikos klausimu* rankraštyje, kur teigia, kad „vientisos visumos suskaldymas ir jos prieštaraujančių dalių atpažinimas <...> yra <...> dialektikos esmė. Taip dėsto ir Hegelis“ (1973: 359). Be to, Leninui išlieka svarbi ir subjekto savijudos sąvoka, kurią iš Trinidado kilęs autorius Cyrilas Lionelis Robertas Jamesas sieja su spontanišku aktyvumu. „Apie organizuotumą nieko nežinote tol, kol kiekviename žingsnyje to organizuotumo nesiejate su tuo, kas jam prieštarauja – su spontaniškumu“ (James 1980: 115).

Ir visgi spontaniškumas Leninui po Spalio revoliucijos tampa problema. Šią problemą iliustruoja garsioji jo brošiūra *Vaikiška kairumo liga komunizme*, ilgiems laikams užtraukusi Leninui anarchistų ir kairiųjų komunistų neapykantą. Joje jis smerkia kitų šalių – pirmiausia Vakarų Europos – socialinių judėjimų bekompromisiškumą ir veiksmų spontaniškumą. Verta atkreipti dėmesį į tam tikras Lenino mintis, leidžiančias tiek pagrįsti Badiou subjekto teorijos genezę, tiek suvokti, kas turima omenyje vartojant spiralės sąvoką.

Brošiūroje Leninas smerkia „smulkiaburžuazinius“ revoliucijos elementus, kuriuos jis mato tarp smulkių įmonių savininkų ar meistrų. Toks meistras,

kapitalizme visada išgyvenantis priespaudą ir labai dažnai smarkų bei greitą savo gyvenimo sąlygų blogėjimą ir netgi griūtį, lengvai griebiasi revoliucinių kraštutinumų, bet yra nepajėgus išverti, organizuotis, disciplinuotis ir ryžtingai veikti. <...> Tokio revoliucingumo nestabilumas, jo sterilumas ir tendencija staiga virsti paklusnumu, apatija, fantazmu ir netgi karštu susižavėjimu viena ar kita buržuazine beskonybe – visa tai gerai žinoma. (Lenin 1966: 32)

Kaip atsvarą tokiai elgsenai Leninas pamini proletarus, kurie, dalyvaudami streikuose, išmoksta kompromiso su nekenčiamais išnaudotojais pamokas. Toks požiūris primena tai, kaip Badiou vertina Deleuze'o paskaitų įkvėptus Paryžiaus maištininkus. Kita vertus, Lenino aprašomas proletaras mato skirtumą tarp kompromiso, kuris daromas dėl objektyvių priežasčių ir nemažina kovos ryžto, ir kompromiso, kurį daro revoliucijos išdavikai.

Pagrindinis šios brošiūros tikslas – pateisinti, ginti ir aiškinti bolševikų daromus kompromisus kapitalistiniame pasaulyje. Leninas kairiuosius moko taktiniais sumetimais prisijungti prie buržuazinių valstybių parlamentų, bendradarbiauti reakcingose profsąjungose – daryti kompromisus, kuriais pasinaudodamos proletariato partijos galėtų lavinti mažiau pažangius savosios klasės elementus ir ugdyti valstiečių sąmoningumą. Bet mums čia svarbesnė Lenino partijos samprata. Jis ją suvokia kaip proletariato avangardą, galintį lavinti, ugdyti darbininkų klasę ir valstiečius. Politikos menu jis laiko įžvalgumą, leidžiantį avangardui užimti valdžią, o ją užėmus susilaukti paramos iš gana plačių darbininkų klasės sluoksnių ir neproletarinių darbininkų masių, „ir kai ji po to sugeba išlaikyti, konsoliduoti ir plėsti savo valdžią šviesdama, lavindama ir pritraukdama vis platesnes dirbančiųjų mases“ (Lenin 1966: 51).

Tačiau siekdama šių tikslų partija, kaip teigia Leninas, privalo daryti kompromisus ne tik tarp skirtingų darbininkų klasės sektorių, bet ir su kapitalistine pasaulio valdžia. Štai čia Leninas pavartoja dialektinę spiralės sąvoką. Apibūdindamas bolševizmo istoriją, jis teigia, kad ji buvo „kupina momentų, kai buvo keičiamas elgesys, prisitaikymo taktikos ir kompromisų su kitomis partijomis, įskaitant buržuazines“. Jis retoriškai klausia, ką tokia kare, kuriame siekiama sugriauti buržuazinį galios aparatą, reikėtų atsiskyrimas keisti revoliucinį elgesį, taktikas, netgi daryti kompromisus su priešais. „Ar tai nepanašu į sunkų kilimą į neištirtą ir vis dar nepasiekiamą kalną iš anksto atsisakant judėti zigzagais, grįžti tuo pačiu keliu ar netgi apleisti kadaise pasirinktą kelią ir išbandyti kitus?“ (Lenin 1966: 70).

Ši mintis puikiai siejasi su anksčiau minėtame tekste *Dialektikos klausimu* išsakyta mintimi, kad žmogaus pažinimas juda ne tiesia linija, bet kreive, jis sukasi ratu ir spirale. Čia pat jis prisipažįsta netoleruojąs „tiesumo ir vienpusiškumo, sumedėjimo ir suakmenėjimo, subjektyvumo ir subjektyvaus aklumo“. Leninas čia pasirodo ne kaip teorinis dogmatikas, bet kaip revoliucionierius praktikas. Ar šios jo mintys, parašytos sekant Hegelio dialektiką, yra aktualios šiandien? Taip, jei, sekdami Badiou, atmesime proletarinės valstybės ir proletariato tikslo perimti buržuazinį galios aparatą mitologiją ir komunistinę taktiką imsime laikyti imanentinę socialinių judėjimų politiką, leidžiančią vienyti skirtingiems kapitalizmui besipriešinančių jėgų sektoriams. Spirale juda vienydama aktyvistus, darbininkus ir bedarbius, o kapitalistiniame konkrečiame totalume atsiradusią priešybių vienybę keičia klasinis subjektas, galintis sudaryti sąlygas socialinei transformacijai.

Badiou subjekto teorija

Badiou Lenino revoliucinė teorija leidžia kurti partijos, kaip iš maištingų masių veiksmų nuolat besimokančio ir jų radikalumo įkvepiamo subjekto, sampratą. Teorinio žinojimo ir praktinės tikrovės dialektikoje partinio subjekto užduotimi tampa rizikingas sukilimo organizavimas ir jo sėkmingas įvykdymas. Badiou toks modelis leidžia stebėti dialektinį procesą pačioje partijoje, kai partija suvokiama kaip padalyta į dvi dalis: viena vertus, tai – vieningumu pasižymintis proletariato politinis projektas, jo valstybinis diktatūros projektas, kita vertus, ji yra veikiamą esminio masių, „kurių geležinė ranka yra partija“, troškimo sugriauti valstybę ir kurti komunizmą (Badiou 2012: 181). Šį skilimą Badiou analizuoja remdamasis iš Lenino perimta Mao Dzedongo idėja apie skirtumą tarp teiginių „vienas dalijasi į du“ ir „du susilieja į vieną“.

Šis ginčas yra kova tų, kurie palaiko, ir tų, kurie prieštarauja materialistinei dialektikai, kova tarp dviejų pasaulio suvokimo būdų: proletarinio ir buržuazinio. Tie, kurie sutinka, kad „vienas dalijasi į du“ yra esminis principas, laikosi materialistinės dialektikos; tie, kurie sutinka, kad esminis principas yra „du susilieja į vieną“, stoja prieš materialistinę dialektiką. (cit. iš: Debord 2006: 67)

„Dalijimosi į du“, arba skilimo, argumentas, įkvėpęs Mao vykdyti nuolatinius valymus Kinijos komunistų partijos biurokratiniame aparate ir pradėti kontroversiškai vertinamą kultūrinę revoliuciją, tampa svarbiu Badiou filosofijos motyvu, leidusiu jam formuluoti knygoje *Subjekto teorija* išdėstytus argumentus. Strateginį Mao argumentą jis filosofiškai pagrindžia remdamasis jau minėtu Hegelio *Logikos mokslu*. Badiou teigimu, Hegelio dialektikoje galima išskirti dvi matricas, procesus. Viena vertus, *Dvasios*

fenomenologijoje kalbama apie nuolatinį *matricos* susvetimėjimą su savimi, tapsmą kitokia, kuris visgi nėra atsiejamas nuo grįžimo atgal praturtėjus nauja patirtimi ir artėjant prie absoliutaus žinojimo, kita vertus, *Logikos moksle* pastebima kitokia matrica: „nėra tokio vienio, kuris nebūtų skilęs“ (Badiou 2009: 4). Badiou šiame skilime mato dialektiką tarp jėgos savyje ir apibrėžtos būties, būties – čia. Hegelis nesiiama aiškinti tam tikros sau identiškos jėgos, arba jėgos savaime, atsiradimo, jis iškart pradeda kalbėti apie, Badiou žodžiais tariant, „netyrą“ santykį tarp pačios jėgos ir jėgos, kuri yra atsidūrusi tam tikroje situacijoje bei jos apibrėžta, apie santykį tarp jėgos grynosios tapatybės ir struktūrinės erdvės, kuriai ji priklauso. Šis santykis leidžia matyti pirmiausia ne antagonistinį skilimą tarp jėgos ir erdvės, o santykį tarp skirtingų, bet vienį sudarančių tos pačios jėgos elementų – tarp aktyvios, veikiančios jėgos ir jos pačios, veikiančios tam tikroje iš anksto apibrėžtoje erdvėje, hėgeliškoje visumoje. Tokiame jėgos judėjime, leidžiančiame jai apsivalyti, išsigryninti arba priešingai – labiau susisaistyti su jai priešingomis jėgomis, atsiranda ir subjektas. Badiou subjektą laiko tuo, kas negali būti apibrėžtas kitaip nei destruktiviai – kaip to, kas jį nori išlaikyti pririštą prie savo vietos, perteklius. Vyksta konfliktas tarp pasyvaus elemento, kuris leidžiasi būti apibrėžiamas visumos, ir aktyvaus elemento, kuris siekia pats apibrėžti savo apibrėžtį. Kaip sako belgų filosofas Bruno Bosteelsas (2011: 81),

jei apibrėžtis nusako dialektinį jėgos įvietinimą (*placement*) ir to pasekmę – jos skilimą, tai subjekto teorija labiausiai siekiama įtvirtinti retai pasitaikančią galimybę, kad toji jėga, nors visada įvietinta, kartais pati gali apibrėžti savo apibrėžtį, naujai įsikurdama toje vietoje, kuri žymi jos skilusių tapatybę.

Tokią vidinę „atskirties–įtraukties“ dialektiką, kai veikianti jėga balansuoja tarp savo apibrėžto buvimo jai apsivalyti neleidžiančioje visumoje, arba „buvimo vietoje“, ir „egzistavimo“ (būties anapus) kaip „buvimo ne vietoje“, Badiou vadina judėjimu spirale (*torsion*). Pagal spiralės principą, „viskas, kas glūdi ne vietoje, grįžta į savo vietą tam, kad pašalintų vietą, apibrėžtų apibrėžtį ir peržengtų ribą“ (Badiou 2009: 12). Toks judėjimas, leidžiantis subjektui apsivalyti, nuolat kartojasi. Čia matomas Badiou ir Lenino skirtumas – Leninui spiralės principas leidžia daryti kompromisus, o Badiou pasikeitusios istorinės aplinkybės leidžia postuluoti apsivalymą nuo priverstinių kompromisų su priešiškomis jėgomis ir galimybę vienyti socialines kovas prieš kapitalizmą.

Badiou dialektiką mato tarp darbininkų klasės kaip struktūrinio kapitalistinių santykių visumos dėmens ir proletariato kaip šios jėgos „įtrauktos išorės“, galinčios apibrėžti savo buvimo vietą arba ją panaikinti. Kaip sako Badiou, istorinė darbininkų klasė visada yra vienis, grįstas prieštaravimais tarp savęs pačios kaip proletariato ir jos buržuazinės inversijos – visų tų iš darbininkų klasės kilusių struktūrų, kurios veda darbininkų klasę į imperialistinę visuomenę (Badiou 2009: 9). Ši logika Badiou leidžia kritikuoti korumpuotas biurokratinės dirbančiųjų struktūras – Vakarų šalių komunistų partijas, profsąjungas, Sovietų Sąjungos biurokratinį aparatą. Norėdamas apsivalyti, proletariatas privalo demaskuoti tą dalį savęs, kuri įsijungia į imperialistinę visuomenę. Šį darbą apsivalydama vykdo partija – ji kuria skilimą tarp dirbančiųjų klasės galios ir jos kapitalui pajungto pavidalo. Taigi, Badiou sampratoje kova vyksta ne tarp dviejų klasių, bet tarp klasės ir jos

pozicijos, jos vietos. Klasinis subjektas šioje sampratoje neatsiranda anksčiau nei erdvė, leidžianti gimti jo priešiškamui ir kovingumui. Jis pradeda savo egzistenciją ar iš naujo atgimsta ten, kur nutraukiama pakartotinių įtraukimų į kapitalistinę visuomenę grandinė. Šį nutraukimą Badiou *Subjekto teorijoje* vadina destrukcija.

Čia galime prisiminti dvi Hegelio dialektines matricas – susvetimėjimo ir skilimo matricą. Pirmoji iš jų leidžia numanyti rekuperacijos logiką, kai sistemai besipriešinančios jėgos galiausiai yra iš naujo įtraukiamos į sistemą. Badiou, remdamasis Leninu, tokią grėsmę sieja ne tik su tuo, ką vadina dešiniu nukrypimu (nuolatinu apeliavimu į istorinę tradiciją kaip į vietą, nesugebėjimu pastebėti to, kas nauja socialinių judėjimų veikloje, ortodoksiniu mąstymu, kuris baigiasi atradus sau vietą biurokratinėse dirbančiųjų klasės ar kapitalistinės valstybės institucijose), bet ir su kairiuoju nukrypimu – greitu protesto jėgų iššvaistymu, nedisciplinuotomis strategijomis, terorizmu, pogrindžiu, asketiškais pastangomis išlaikyti tyrumą, sektantiškumu. Badiou smerkia ir dešinįjį, ir kairįjį nuokrypį, nes jie kuria inerciją, neleidžia suktis konfrontacijų ir diskusijų spiralei – vykti vidinei kovai tarp to, kas sena ir nauja, nes tiek orientavimasis į tradiciją, tiek nuolatinis vaikymasis to, kas nauja, užkerta kelią produktyvioms diskusijoms – dažnai tai tampa nesuskalbėjimo socialiniuose judėjimuose priežastimi. Tokia inercija ir sektantiškumas, nukenksminantis pasipriešinimą, visiškai nesiskiria nuo buržuazinių „įvietinimo“ kapitalistinėje visuomenėje strategijų ir galiausiai priverčia pasipriešinimo metu nukraujavusias jėgas grįžti atgal į kapitalistinę visuomenę.

Visai kitokia yra skilimo matrica. Leisdama atsirasti subjektui, ji taip pat jį įparei-

goja nuolat spirale keliauti nuo įsitvirtinimo tam tikroje vietoje prie jos sunaikinimo, išardymo. Labai svarbi Badiou yra periodizacijos sąvoka. Šią sąvoką jis laiko materialistine ir priešina ją „idealistinei“ cirkuliacijos – susvetimėjimo ir grįžimo, arba rekuperacijos, sąvokai. Cirkuliacijos logika susvetimėjusias ir atsiskleidusias jėgas priverčia grįžti atgal į pradinę tašką, o periodizacijos logika leidžia kilti naujiems prieštaravimams, įkvėptiems tų pačių tiesų, kurios leido susvetimėti ir nuo sistemos atsiskirti ankstesnėms jėgoms. Taip subjektas vėl atsiskiria nuo savo vietos ir spirale pajuda naujo veiksmo link; kuriama nauja dinamiška seka, kurią politinėje teorijoje lengviausia įsivaizduoti kaip pasipriešinimo kovų seką, kaip, Badiou žodžiais tariant, galimybę atgimti kovų istorijai.

Šią rekuperacijos ir periodizacijos priešpriešą galime produktyviai taikyti ir istorinių revoliucinių strategijų tyrimuose, ir naujausių socialinių judėjimų teorijoje. Leninas ir Mao priešinosi rekuperacijos logikai ir nuolat ieškojo galimybių kurti įtrūkius ten, kur jų bendražygiai siekė stabilumo ir institucionalizacijos. Stebint naujausius socialinius judėjimus taip pat galima svarstyti apie naują revoliucinį subjektą, galintį sėkmingai neutralizuoti tiek reakcingas populistines nuotaikas, tiek tuos judėjimų elementus, kurie savo veiklos neįsivaizduoja be bendradarbiavimo su Imperija vadinamomis šiuolaikinėmis galios institucijomis. Tokių stipriai „įvietintų“ jėgų pasipriešinimo veiksmams nebeįmanoma sutelkti panaudojant dažnai fetišizuojamus socialinius tinklus (diskusijos šiuose tinkluose vis dažniau tampa arba realaus veiksmo simuliacijomis, arba sektantizmo terpe, kur – tarsi Badiou „kairiojo nukrypimo“ interpretacijoje – įmanomas tik beatodairiškas tapatybės „gryninimas“,

atsisakant bet kokių diskusijų su žmonėmis, mąstančiais kitaip). Šiuolaikinei Imperijos sistemai patologiją rekuperacijos logiką privalo papildyti skilimo, periodizacijos ir kovų sekos atsinaujinimo logika. Nuo „įvietintų“ pasipriešinimo jėgų atskilęs subjektas turi veiksmu radikalizuoti socialinių kovų terpę, pirmiausia atakuodamas sienas ir perskyras tarp skirtingų jėgų, šalindamas atskirų judėjimų privilegijas ir neutralizuodamas kitų judėjimų reakcingumą, grįždamas ten, kur nutrūko pasibaigusi kovų seka ir buvo normalizuotas *status quo*. Galiausiai subjektas privalo tapti orientuotas į mases ir dialektiškai atviras joms – kaip išorei, kuri glūdi anapus bendraminčių kuriamo socialinio burbulo, kaip noumeniui, kuris yra ne kas kita, kaip material kasdienio gyvenimo dimensija – kasdieninės kapitalizme gyvenančių žmonių kovos. Paradoksalu, kad šias kasdienines visame kapitalizmo audinyje vykstančias kovas ir galime pavadinti tuo, ko nuolat pasigenda spontaniškai veikiančios socialiniai judėjimai, tuo, ką Deleuze’as vadina „pasigendama liaudimi“. Dialektikos būdu Badiou stengiasi konstruoti tai, kas nepavyksta Deleuze’ui ir jo nuolatinio tapsmo logikai, – kelti kovų bendrumo ir jų tikslų universalumo siekius.

Išvados

Šiame straipsnyje sudėtinga ankstyvojoje Badiou kūryboje plėtotą subjekto teorija interpretuojama neatsiejant jos nuo politinių jos formavimosi sąlygų – XX a. 7-ojo dešimtmečio revoliucinių įvykių Kinijoje ir Prancūzijoje – bei stengiantis parodyti, kaip šios teorijos atsiradimą lėmė filosofinės Hegelio bei revoliucinės Lenino ir Mao sampratos. Šių praktinių ir teorinių veiksmų visuma formavo ankstyvosios

Badiou filosofijos kovingumą ir leido jam kurti pasipriešinimo vėlyvojo kapitalizmo vykdomai rekuperacijai teorines strategijas.

1. Darant perskyrą tarp Badiou ir Deleuze’o bei Guattari pasipriešinimo šiuolaikinei galiai teorijų, pabrėžiama tai, kaip Badiou kritikuoja asubjektyvaus tapsmo logiką, kvestionuodamas minėtų autorių geismo teoriją ir praplėsdamas ją dialektika tarp sukilusių studentų bei Deleuze’o ir Guattari „pasigendamų masių“ veiksmų.
2. Aptariama, kaip Badiou, pasitelkdamas Hegelio, Lenino ir Mao dialektines sampratas, kuria atsvarą revoliucinio geismo teorijai – savąją subjekto teoriją. Lenino ir Mao revoliucinės strategijos, paremtos Hegelio filosofija, leidžia jiems kurti totalumo, kaip priešybių vienybės, kaip skilusio vienio, koncepcijas, padeda jiems apibrėžti konfliktišką dialektinį procesą, kuris nulemia revoliucinio subjekto – partijos – iškilimą ir egzistavimą.
3. Siejant minėtų autorių dialektines sampratas su Badiou skilimo, judėjimo spirale ir periodizacijos sampratomis parodoma Badiou subjekto logika. Ji leidžia revoliucinėms jėgoms, užuot patyrus rekuperacijos procesą bei jos nulemtą grįžimą į sistemą, nuolat priešintis institucinėms įvietinimo praktikoms, ardyti stabilumą ir pasinerti į naujų kovų ciklus. Minėtos sampratos prasmingai papildė kapitalizmui besipriešinančių socialinių judėjimų ir jų kuriamos mažosios politikos žodyną, leidžia jiems paplisti anapus juos izoliuojančių komforto zonų ir nusitaikyti į tai, kas tokiems judėjimams vis dar tebėra „noumenas“, – kasdieninių kovų už išgyvenimą ir orumą sferą. Tokių kovų dalyviais raginami būti ne „pasigendami žmonės“, o mes patys.

LITERATŪRA

- Anderson, K., 1995. *Lenin, Hegel and Western Marxism: A Critical Study*. Urbana and Chicago: University of Illinois Press.
- Badiou, A., 2000. *Deleuze: the Clamor of Being*. Trans. L. Burchill. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Badiou, A., 2009. *Theory of the Subject*. Trans. B. Bosteels. London, New York: Continuum.
- Badiou, A., 2012. *The Adventure of French Philosophy*. Ed. by Bruno Bosteels. London, New York: Verso.
- Bosteels, B., 2011. *Badiou and Politics*. Durham, London: Duke University Press.
- Crockett, C., 2013. *Deleuze Beyond Badiou: Ontology, Multiplicity and Event*. New York, Chichester, West Sussex: Columbia University Press.
- Debord, G., 2006. *Spektaklio visuomenė*. Vertė D. Gintalas. Kaunas: Kitos knygos.
- Deleuze, G., Guattari, F., 2000. *Anti-Oedipus: Capitalism and Schizophrenia*. Trans. R. Hurley, M. Seem, H. R. Lane. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Fields, A. Belden, 1988. *Trotskyism and Maoism: Theory and Practice in France and the United States*. New York, Westport, Connecticut, London: Praeger.
- James, C. L. R., 1980. *Notes on Dialectics: Hegel-Marx-Lenin*. Westport, Conn.: Lawrence Hill.
- Lenin, V., 1964. Letter to Central Committee Members. In: *Collected Works*, vol. 26. Moscow: Progress Publishers, 234–236.
- Lenin, V., 1966. “Left-Wing” Communism – an Infantile Disorder. In: *Collected Works*, vol. 31. Moscow: Progress Publishers, 17–117.
- Lenin, V., 1973. Conspectus of Hegel’s book *The Science of Logic*. In: *Collected Works*, vol. 38. Moscow: Progress Publishers, 85–243.
- Žukauskaitė, A., 2011. *Intensyvumai ir tėkmės: Gilles’io Deleuze’o filosofija šiolaikinio meno ir politikos kontekste*. Vilnius: Lietuvos kultūros tyrimų institutas.

A. BADIOU’S EARLY THEORY OF THE SUBJECT AND THE RISE OF A MILITANT SUBJECT

Kasparas Pocius

Abstract. In the article, while differentiating between the resistance theories of Badiou, Deleuze, and Guattari, the attempt is made to emphasize Badiou’s critique of the theory of asubjective becoming and desire as well as his attempt to develop it into the dialectics between the insurgent students and what Deleuze and Guattari call the “missing people”.

Badiou’s theory of the subject, based on the works of Hegel, Lenin and Mao, is regarded as a counterpoint to the theories of revolutionary desire. The revolutionary strategies of Lenin and Mao, based on Hegel’s philosophy, allow them to create the concepts of totality as the unity of the opposites, as the split One, as well as to determine the conflictual dialectical process that conditions the rise and existence of a revolutionary subject – party.

While relating the dialectical concepts of the above mentioned authors with Badiou’s concepts of scission, torsion and periodization, Badiou’s logic of the subject is explained. It allows revolutionary forces to constantly resist the institutional practices of placement, destroy stability and immerse into the new cycles of struggle instead of undergoing the process of recuperation and return to the system. The above mentioned concepts meaningfully supplement the vocabulary of social movements and minor politics. Allowing them to spread beyond their comfort zones and to aim at what for them is still a “noumenon”: the sphere of everyday struggles for dignity and survival. We, not the “missing people”, have to be the protagonists of such struggles.

Keywords: Badiou, subject, scission, periodization, torsion

*Įteikta 2018 05 15
Priimta 2018 08 13*